

Časopis s podobami za slovensko mladino.

S prilogo „Angeljček!“

Štev. 2.

V Ljubljani, 1. februarija 1902.

Leto XXXII.

Svečnica.

Zgodbe pripovedajo nam svete,
Da Marija svoje božje Dete
V tempelj je prinesla pred oltar,
Vsemogočnemu Očetu v dar.

Simeon takrát je v templju živel,
V molitvah, postu je osivel,
In to prosil je Bogá vse dni,
Naj Zveličarja na svet rosí.

Razodel mu je nebeški Oče:
„Čul sem tvoje prošnje vroče;
Njega še pred smrtjo boš objel,
Ki bo svet in Izrael otel!“

Zaželjena je zdaj dóba prišla,
Svetu luč od Luči je izišla:
Dete Božje Simeon vesel
Ves zamaknjen je v naročaj vzal.

Solze toči starček tajne sreče,
Od radosti mu teló trepeče;
In modrost ga božja razsvetli,
Da s preroškim duhom govori.

K nebu dvigne pógled in izústi:
„V miru hlapca zdaj, Gospod, izpusti,
Šaj presrečen Onega sem zrl,
Ki nebó zemljanom bo odprl.“

In obrne se še k materi Mariji,
Pa prerokbo tožnomilo govori ji:
„Izrael po Njem in širni svet
Z Bogom bo v ljubezni združen spet.“

Ta bo ljudstvu v padec in v vstajenje,
V smrt bo mnogim, mnogim bo v življenje.
In ko v smrti bo oči zaprl,
Bóli meč ti bo srce predrl . . .“

Angelar Zdénčan.

Ljubezen in sovraštvo.

(Povest. — Piše Josip Bekš.)

III.

Takole okoli vseh Svetih je bilo. Preko bodečih strnišč je pihal oster veter, vinogradi so samevali prazni, a po kleteh se je trlo ljudij, ki so pokušali in ocenjevali vrlo dolenjsko kapljico.

V Brtoncljevi kleti so trije pivci imeli živahen razgovor; med trkanjem kipečih kozarcev so uganili marsikaj, česar bi se ne upali govoriti pred zvedavim svetom.

„Brtoncelj, na tvoje zdravje! Ti si vendar človek in mož, da se reče, naj potem ljudje sikajo kar jim drago. No, Tine — takle lep in čvrst mladencič, pa se držiš, kakor pust v pratiki, boš trkal?“ — In trčili so: Brtoncelj in Kovačkov Cene z vidnim veseljem, a Blažev Tine s slabo prikritim strahom . . .

Vendar ta hip porabi in pikro pripomni:

„Kaj pa govorimo skrivši tu v kleti, če je res poštena zadeva? In zakaj naj bi molčal, če se nimam nikogar bati?“

„Môlči, môlči fantè pa ne razdiraj praznih, mari stori tako, kakor ti porečeva in nasvetujeva s Kovačkom! To je beseda, in ta mora obstati kakor pribito, razumel? Le idi med ljudi, pa raztrobi jim; vsak bo toliko pameten, da bo storil isto, kakor mi trije. In kaj ostane potem nam? Poslušaj táke, ki so starejši in ki imajo kaj izkušenj in soli v glavi. Če se ti smilijo mati, je to znamenje sinovske ljubezni; a ker jih ljubiš, jim moraš pomagati, kakor znaš in moreš. To ni, da bi šele popraševal, ali bo mogoče? Jaz in Kovaček ti rečeva tako — in konec besedi!“

„Verjamem, stric; da bi se le vse srečno izteklo, in hvaležen Vam bom iz dna srca.“

„Kaj, — hvaležen, deveta briga to meni. Moja dolžnost je, da te rešim z ubogo tvojo materjo. Tvoja mati je bolna, ker se ji preslabo godi! Vse tako zadolženo, saj ni čuda, da je že človek od skrbi bolan. Tistih štiristo goldinarjev, katere mi je dolžna še po mojem bratu — ali drugače povedano, po tvojem očetu, — ji odpustim, saj vem, da jih nikdar ne dobim. Kaj bi tisto? Saj jih tudi nočem ne; stric naj ravná tako, kot se spodobi stricu napram stričniku. Ali ni res tako, Kovaček?“

„I lejte, kristjani smo — — in na to se pije. Bog živi naše podjetje!“

Brtoncelj je bil bogataš; lahko rečemo največji bogataš na Gričevju. Tri vrste velikih sodov, v vsaki vrsti po osem, je stalo v njegovi kleti. Razvidno, da tudi njegovi vinogradi niso bili majhni, in da je za prodano vino dobil vsako leto — posebno pa še, če je bila dobra vinska letina — gotovo nad šeststo goldinarjev.

Običajno je, da — največji bogataši ali pa vsaj najbolj trdni kmetje po vaseh uživajo pri sovaščanih čast in ugled. Pri Brtonclju je bila izjema. Da si poprašal starega Iglíčarja, ki je prodajal drobiž za gospodinjstvo in

vsak teden najmanj po enkrat zašel v sleherno hišo na Gričevju, kako je zadovoljen z Brtoncljem, odgovoril bi ti in se namuzal: „E skopuh, največji skopuh je Brtoncelj — po pravici in odkrito govorjeno. In pa kaj bi tajil? — največji oderuh. Komur se na glavo skoplje, gorje mu!“

In stari Igličar je poznal ljudi, pa tudi povedal vsakomur v obraz, kar mu gre.

IV.

Kovaček je prišel tisti dan domu nenavadno vesel in zadovoljen. Celo steklenico mošta je postavil na mizo pred svojo Marijano, ki ga je nezapljivo pogledovala od glave do nog.

„Na, pa pij, saj ga itak redkokdaj vidiš, Marijana“, je pričel nekam ohlapno; kakor bi bil otrpnjenega jezika!

„Cene, kje pa vendar hodiš? To ni tvoja navada. Vina menda vendar nisi kupil in denar trosil v gostilni, kamor dozdej nisi zahajal.“

„Kaj jezikaš, pij ali pa pusti! Ukradel ga nisem, pa je. Kovački so bili pošteni in taki bodo ostali, — če Bog dá, da je res.“

„Cene, prosim te, idi spat; ubogaj svojo ženo, ki ti želi le dobro.“

„Kaj, sem mari pijan? S kurami naj grem spat, aaá? Gospodar sem jaz, ki mi je ime Cene in se pišem za Kovačka, to si zapomni! Pa pij, če hočeš! — —“

Oprjel se je mize, enčas strmел v luč pa spet začel:

„No, Marijana pij, pij! Brtoncelj mi ga je dal zastonj, da pokusiva, kakšno kapljico je pridelal. Ne bodi huda; ali misliš, da ne smem biti enkrat vesel?“

„Bog ve, da ti tega nisem nikdar branila; veselih ljudi je celo Bog vesel; le čudno se mi zdi, da si prav nocoj tak.“

„I, kupčijo bomo napravili z vinom; pa tako-le pride, da si človek grlo nekoliko preveč omoči. Ti že še povem, kako mislim; samó pij — slišiš, pa kaj večerje na mizo!“

Marijana je tiho odšla v kuhinjo, in v srcu jo ne nekaj sklelo, tiho sklelo . . . Jeza in skrb se je mešala vprek. Slutila je prav, da je njen mož ujet, in da ga ima zvití Brtoncelj v pastí. Videla ga je nocoj prvič takega; sicer ni ž njo govoril nikdar v takem glasu, kar se spominja, in ni bil nikdar pijan . . .

In to jo je žalostilo. Vedela pa je, da nocoj dosti ne opravi. Brez sledu nevolje je postavila pred Ceneta večerjo in sedla poleg njega. Sicer sladki mošt ji nocoj ni teknil. Saj je vedela, da je to cena satanova, da je to pijača, v kateri utegne utoniti njen mož.

* * *

Na Gričevje drži široka cesta, katero obskrbljuje občina. Vas ima lepo lego. Na jugo-vzhodu jo zaslanjajo pred strupenimi vetrovi visoki Gorjanci, in okolica je med najvinorodnejšimi progami Bele krajine. Neštetokrat so pravili ljudje, da je dobro uro od Gričevja proti zapadu z vso silo snežilo, a na gričevske gorice je svetilo prijazno solnce in o palečem vetru ni bilo

duha ni sluha. Na prste lahko seštejemo vsa vaška poslopja: cerkev z župniščem, ali kako se je reklo „v Rebru“, Brtoncljeva hiša z gospodarskim poslopjem; takoj na drugi strani Kovačkova graščinica, kakor je sam večkrat imenoval svojo kočo, nekoliko više od teh sta stanovala Blaževka in njen sin, Jerovčevi, Brznikovi in še nekaj drugih malih kajzarjev; toliko hiš in morda šestkrat toliko prebivavcev — to je bila vas Gričevje vsak dejavnik in vsak praznik.

Samoobsebi je umevno, da so se po trgatvi na Gričevju in po okolici zbirali in shajali vinotržci iz vse Kranjske in celo iz sosednje Hrvatske. Gričevska okolica je bila last trdnih in premožnih kmetov, ki so se dobro zavedali svojega izvrstnega vinskega pridelka. Kljub temu pa, da je stalo vinstvo na dokaj visoki stopinji, nisi opazil niti na Gričevju samem niti v okolici pijančevanja. Ljudstvo je bilo docela nepokvarjeno, dasi se je našla tuintam med sto drugimi kaka garjeva ovca — kakor Brtoncelj.

Tako junaških in širokoplečih mladeničev bi bil cesar zaman iskal nadaleč okoli; tako pobožnega in vernega ljudstva morda nisi našel tudi po treh deželah. Ljudstvo se pa tudi ni navzelo onega velikomestnega duha in razvajenosti, ker je bilo na rodni grudi samostojno in ni maralo biti ne denarno ne duševno odvisno od prihajajočih in odhajajočih tužcev.

Dvakrat, trikrat na leto se je prizibal v vas Brtoncljev parizar, da je pripeljal vaščanom potrebnih živil iz bližnjega mesta ali trga. Brntocelj je imel namreč poleg gostilne tudi prodajalnico v vasi. Razun jeseni čez leto ni bilo prida obiskov. Semintja se je prikazal kak Ribničan iz poštene ribniške doline, ali pa stari Igljičar s šivankami in drugim priličnim drobižem. Vas ni potrebovala orožniške postaje, ker o prepirih ali celo ubojih ni bilo slišati. Otroci so hodili v šolo v pol ure oddaljeno vas Polico, kjer so imeli trirazrednico. Županoval je pa že deset let sem vrli Brznikov Janez.

(Dalje prih.)

V trdi zimi.

Zima, zima, mrzla, bela . . .	Sneg leži in veja vsaka
Oj kakó ti pust si čas!	Lepših se spominja dni,
Vsa narava, prej vesela,	Teško že pomladi čaka,
Tužen ima zdaj obraz.	Da ji brst ozeleni.

Tudi moja duša plaka,
Tiha žalost jo mori,
Polna upov težko čaka,
Kdaj gorjé ji to mini . . .

Sergij Dobroljubov.

Pod jarmom.

Gôri na Grmado sem rad hodil v poletnih večerih na izprehod. Divni razgled na karavanske in julijske Alpe, na ribniško dolino in čez gorjansko pogorje bogato poplača mali trud. Večerno solnce je tonilo za notranjskim Snežnikom, krepilni vzduh gorskih senožeti je po dnevni sopari polnil zrak, in kósi so požvižgavali v bukovju.

Mala vasica se beli tesno ob Grmadi. Smučje ji pravijo. Tam sem ga prvič videl in spoznal Matička Tanko.

Kaj bi ga vam opisaval. Samo življenje ga je bilo, sama kri, nemirna kri kot živo srebro. Vedi Bog, s čim so ga pitali.

„Kaj podnevi — še ponoči ni miru, gospod, še ponoči ne“, mi je tožila mati. „Mislite, da se zbudi tam, kamor je legel? Pod posteljo, pod mizo, pod pečjo, pod plevnico . . . samó v postelji ne kot drugi krščanski ljudje. Bog pomaga vendar!“

„Hi-hi-hi-hi . . .“ je zvenelo izza hišnega ogla, in pol drobne glavice je kukalo čez brun: „Hi-hi-hi-hi . . .“

„Matiček, pojdi lês, gospod bi te radi videli,“ vabila je prijazno mati.

Kje je bil ondaj že Matiček! Po bregu doli se je valilo in odskakovalo vsevprek: Matiček, velik klobuk, marogast kuža in debela buča. Vmes pa vik in krik, da je odmeval v bukovju: holarí, holarí, holarí, ju-jù, ju-jù . . .

Kaj hočemo? Mlada kri.

Tisto jesen potem so ga pritirali v šolo. Na sv. Matevža dan je bilo dopoldne. V prvi klopi je sedel; videla sva se dodobra od obličja do obličja. Na zunanje se mi je zdel pač nekoliko ukročen, a na nemirnem zgibanju in v živih očeh se mu je bralo, kako ga moré te spone šolskega reda. Saj poznate žabje krake, kakó vstrepevajo, ko jim je že zdavnaj ubegel poslednji dih življenja. Takó podobno krčevito je vstrepevalo po Matičkovih rokah, nogah in licu. Zamirala mu je v šolski klopi dosedanja malobrzdana prostost. Nekam izzivajoče je zrl vame. Poreden smešek mu je zgibal ustne.

Po običajnem pozdravu in skupnem nagovoru stopim prédenj. Bog vé, da sem bil ž njim karmoč prijazen. Roko mu dem na glavo, oko v oko si pogledava pa ga mehko poprašam:

„Matiček, je li, da se znaš pokrižati?“

Zmagoslavno pokima, in oko mu široko zažari. Veselja ali porednosti — tisti hip nisem mogel razbrati. Samó tisti smešek mu je še živeje zgibal ustne, in nemirno je stopical.

„Pa nam pokaži, Matiček, da se znaš lepó pokrižati.“

„Hi-hi-hi-hi!“ je zazvenelo po sobi. „Nočem!“

Lepa je ta! Takó pač ne pridemo daleč. Pa vedel sem, da mož še ni privajen šolskemu redu.

„No, Polde, pa ti lepo naredi križ“, pozovem soseda. Bil je boječ, miren deček: Polde Starec s Slemen.

„Nočem. Ko Matiček noče, pa še jaz nočem“, odreže se mi brez sledu bojazni.

Da bi bili videli Matička iz Smučja, s kakim zadovoljstvom se je ozrl na srčnega sosediča in s kako hudomušnim pogledom vame. Nisem vedel, bi se li jezil ali smejal . . . Spet sem potrpel in se tolažil s skušnjo, da je k sreči takó le prvo učno uro.

Pa še to učno uro je imelo priti do odločitve. Matičku je po tej zmagi rastle pogum. Bil je uverjen, da je red v šoli naposled — če človek zna — prav isti kot v Smučji. S tem prepričanjem pa mu je rastle tudi število privržencev. In kar nič več ni imel miru in obstanka v šolski klopi. Preséjal se je semintja, ustajal, padal pod klop, zvonil z nogami, da je pokal predek šolske klopi, drsal časi z levim, časi z desnim komolcem, dvígal se, skakal k durim, zdaj sém, zdaj tja, gori, doli — vsevprek.

Prišlo je do resnobnih pogledov, prijaznih poukov, mirnih opominov, nujnih prošenj, trdih svaril, ostrih groženj — bob ob steno!

„Nočem!“ bil je svojeglaven odgovor na vsako besedo.

Takó ni moglo dalje. Koncem ure ga je dohitelo.

„Idite lepo mirno domu; samo Matiček Tanko iz Smučja ostane tukaj!“

Jeminasta, kot bi bilo treščilo vanj! On — Matiček iz Smučja — on — pa ne domu — pa on ne domu? Krčevito je parpoti ugriznil v oramnico šolske torbe, ki jo je bil že oprtal, stisnil pod pazduho tiste ostanke klobuka, grdo skremžil obraz pa srdito zajokal.

„Nočem! Jaz nočem — nàk! Pa nak!“

Nič ni izdalo. Biti je moralo. Nadaleč okoli je sicer zvenel njegov vik, da so zvedavo postajali ljudje na sosednjih njivah in vrtih pa otroci posluševali pod okni — a biti je moralo. Bolje prej kot slej.

„Nočem! Nočem, jaz nočem! Pa nàk!“

Še kòs v šolski veži je pomišljevale utihnil, a Matiček jo je delal naprej, vedno srditeje, vedno glasneje. Ni ga več udržalo v klopi. Parkrat je drsnil k durim, pa hipoma spet šinil k oknu. Ni šlo. Kljubujoč jok ga je dušil v grlu, a oči brez solz. Vedel sem, da se užene.

Še nekajkrat je jeknil po šolski sobi tisti svojeglavni „nočem“, potem pa se je kot uničen sesedel ob šolski omari. Tedaj so mu šele prišle solze. Srditosti ali kesanja? Polagoma se je umiril.

Zaspane muhe so brnele pod stropom, in spev kósa je spet jasno zvenel iz veže. Tuinsem je kdo zaškripal po pesku memo šole. Skoro soparno je bilo, dasi je čas že močno lezel v jesen. Kot stražnik sem nemó hodil gori in doli, vedno bolj polagoma, vedno tišje. Na poldne je šlo.

Matiček Tanko je ob šolski omari zadremal. Enakomerno se mu je dvígal in padal dih, kot da nič ne vé o silovitem boju med redóm in upornostjo, ki je karkar divjal v teh mladih prsih. Okrog usten mu je spet plaval tisti poredni smešek, samo rahlejši, nedolžnejši, odkritosrčnejši . . .

Srečna duša, ki žalost in kes še lahko zatopi v pokojnem spanju! O res nebeški dar je sladki sen, ki otroku in starcu, ki slednjemu trpinu — vsaj za nekaj hipov — zapahlja hladila v razboljeno dušo!

Poldne je zvonilo. Glas zvona je vzdramil mladega jetnika. Začuden je pogledal parkrat okrog sebe, potem pa ponižno in proseče uprl pogled vame. Bil je kot izpremenjen.

Glasno sem jel moliti angelsko češčenje, on pa se je sklonil na kolena in polglasno molil za menojo. Ganilo me je . . .

Tudi pokrižal se je. In desetkrat zapored bi se bil — brez Poldeta s Slemen. Bil je mehak kot vosek. Vsak njegov pogled pa je bila vroča nujna prošnja: domu, v Smučje, domu! Stopil sem predenj in mu položil roko na glavo pa privzdignil tisti objokani obrazek:

„Matiček, si videl?“

„Videl.“

„Boš?“

„Bom.“

„Z Bogom!“

„Z Bogom!“

ln šel je. Kar završel je pesek ob šolskem oglu, kjer je v diru okrenil. In Bog vedi, če še vendar ni bil prej doma kot njegovi obirajoči se tovariši.

To je bilo ondaj. Če pa danes pride njegova skrbna mati iz Smučja vprašat, kako je kaj z Matičkom in njegovim učenjem in njegovo ubogljivostjo, zanesljivo dobi odgovor:

„Krasen fant!“

Jos. Volc.

Koruznikova Minka in Francka.

(Spisal J. Studenčič.)

Koruznikovi so imeli svojo hišico koncem vasi, ki je bila dobro četrt ure oddaljena od župnijske cerkve in šole. Koruznik je bil umrl lansko jesen, in ostala je Koruznica sama s svojima hčerkama, Minko in Francko. Bili sta obe prav pridni deklici, dobri materi edina tolažba po prebitki zgubi blagodušnega moža. Toda nekaj drugega je delalo dobri materi hude skrbi. Premoženja ni bilo pri hiši, pač pa še nekaj dolga. Sama ni vedela ubožica, kaj bi naredila, ali naj pridržuje deklici za domače delo, ali ju da v službo, ali naj ju še dalje pošilja v šolo. Ker sta pa le tako lepo prosili, naj bi smeli še dalje hoditi v šolo, jima slednjič dovoli. Nekaj knjig sta dobili v šoli, nekaj jima jih je pa dala njuna botrica, ki jih je še imela po svoji rajnki hčerki, katera je hodila v mestu v nunsko šolo. Tudi šolski torbici jima je podarila, pa nekaj obleke; „zato, ker sta tako pridni in pobožni“, je pristavila dobra žena, „bosta pa kaj molili zame in za mojo pokojno Marico“.

Močno sta bili veseli blagi deklici, da se jima je tako dobro izšlo, in z novo gorečnostjo se poprimeta učenja. Marljivo sta izdelavali domače

naloge in se vsak dan pridno pripravljali za šolski pouk. Zato sta bili prvi med vsemi učenci in učenkami v šoli. Čeravno je bila pot v šolo zlasti ob slabem vremenu jako mučna, se jima je vendar zdela najprijetnejša. In na tej veseli poti se je zgodilo, kar vam hočem zdaj povedati.

Bilo je po zimi. Sneg je ležal skoro do kolena debel. Koruznikova Minka in Francka sta šli prvi iz šole domov. Zeblo ju je in stiskali sta se druga k drugi. Ko prideta v klanec pod vasjo, zagledata na plotu kraj pota črnega ptiča. Čepel je v snegu in se tresel od mraza. Učenki se ustavita in pomilujeta ubogo živalico. Ptič se ju pa tudi ne zboji in čepi še vedno na plotu.

„Ná, ptiček, ná, ná, ná!“ ga kliče Franckajin molí proti njemu drobno ročico, kakor bi ga hotela prijeti. In glej čudo! Ptič zleti Francki na roko in zakriči: „Lačen, lačen!“ Oh, kako se prestrašita Minka in Francka, ko zaslišita iz ptičjega kljuna človeški glas.

„Veš kaj, Francka, nesiva ga domov, da ga pokaževa mamici“, pripomni Minka in seže po ptiču, ki se dá tako krotko ujeti, da se na novo začudita obe.

„Saj res“, pravi Francka, „pri peči se bo z nama grel, in radi ga bova imeli, če bo priden. Tudi mamica ga bodo imeli radi. Kadar nama bodo dali kruha, bo dobil tudi ptiček svoj del. Kaj ne, Minka, da? Pa Gregorjevi Tončki ga pokaževa, gotovo še ni videla takega ptička, ki zna govoriti. Le lepo ga zavij, da ne bo revčka zeblo, pa skrbno pazi nanj. Zdaj pa kar hitva domov, da se bo ptiček prej pogrel pri peči.“

In hiteli sta po ozki gazi proti domu.

„Zakaj pa hitita tako, se hočeta morebiti prehladiti, ali kaj?“ vpraša mati, ko stopita v sobo. „Oh, mamica“, pravi Francka, „vi ne veste, kaj sva dobili! Gotovo ne uganete.“

Zdaj zakriči škorec pod Minkinim predpasnikom: „Lačen, lačen!“

„Kaj pa imata?“ vpraša mati začudena.

„Glejte, mamica, kaj sva dobili!“ pravi Minka in hoče razgrniti ptiča. Tu skoči škorec Francki na ramo in še bolj kriči: „Lačen, lačen!“

„Oh, mamica, prosim, dajte mi malo kruha, da ga dam lačnemu ptičku“, prosi Minka in boža škorca in v eni sapi hiti pripovedovati, kako sta ga našli, ko je čepel na plotu v snegu in kričal: „Lačen, lačen!“

„Mamica“, vpraša začudeno Francka, „kako se pa imenuje ta ptič, ki zna govoriti? Gospod učitelj so nam nekoč pravili, da se škorec lahko nauči govoriti, pa ne vem, je li to tudi ali ne?“

„Seveda“, reče mati, „škorec je, škorec. Lahko se nauči govoriti, kar kdo hoče.“

„Oh, mamica“, pravi Minka, „jaz ga naučim moliti očenaš. Kaj ne, mamica, da?“

„Veš, ljuba hčerka, toliko se škorec ne more naučiti, da bi znal moliti oče naš.“

„Ga naučim pa malo peti, veste mamica, tisto, ki je vam tako zelo všeč, ‚Veš o Marija‘.“

„Tudi to ne pojde, nauči se le kaj bolj kratkega in lahkega. „Zdaj grem pa po kruha, da mu bosta dali jesti; kako kriči revež!“

Minila sta skoro dva tedna, odkar sta dobili Koruznikova Minka in Francka škorca. Imeli sta veliko opravila z njim, toda bil jima je tudi v

veliko veselje. Kdo pa ne bi imel tudi rad takega ptiča, kakor je bil ta škorec? V enem tednu je znal že ponavljati za Minko besede: „Veš, o Marija!“ Koruznikova mati je pa tudi privoščila svojim hčerkama to veselje, čeravno se je jezila včasih na škorca, ko ji je prevrnil kako posodo, ali jo celo ubil, in mu obljubila, da ga vrže ven na sneg. Ko sta bili Minka in

Francka v šoli, je bil še bolj razposajen, ker se matere ni tako bal, kakor Minke. Če je n. pr. začela Koruznica trebiti žito, je škorec priletel in začel brskati žito na tla. „Ti nesnaga tičja, ti“, je kričala Koruznica „torej mi boš žito razkopaval? Le počakaj, jaz ti bom pokazala, kaj se to pravi!“ Tako in enako se je jezila dobra žena, toda ko je odletel škorec v kot, je zopet pozabila, kar mu je bila prej obljubila. In vse je bilo zopet dobro.

Toda kmalu so minuli dnevi veselja. V sosednji vasi je živel umirovljen župnik na bratovem domu. Ta pošlje h Koruznikovim svojega postreznika, ki naj poizve, imajo li res njegovega škorca? Nekoč, ko sta prišli Minka in Francka ravno iz šole domov in sta dajali škorcju kruha, vstopi župnikov hlapec in pravi: „Ali sem prišel prav h Koruznikovim?“ — „Prav“, odgovori Minka. — „Torej je le res“, nadaljuje hlapec, ko zagleda ptiča, „da imate škorca našega gospoda.“ „Kaj? — začudi se Minka, „vašega gospoda je moj skorček?“ „Da, pred dvema tednoma nam je bil ušel, toda vrnil se ni več. Gospodu ga je podaril za god neki prijatelj. Neka učenka, ki hodi z vama v šolo, nam je povedala, da sta ga vidve vjeli. Zato prosim, da mi ga izročita.“

„Oh, mamica, zdaj ne bova imeli pa več skorčka.“ — „Ker je škorec gospoda župnika, ga morata dati seveda nazaj.“ Bili sta deklici potolaženi in izročili škorca hlapcu. „Ljubi skorček, zdaj te ne bova pa nikoli več videli. Le priden bodi pri gospodu župniku, in radi te bodo imeli kakor midve.“ Skoro jokali sta se dobri deklici, ko je odnesel hlapec škorca.

Prišel je sv. Nikolaj, prijatelj dobrih otrok. Tudi Minka in Francka sta se ga veselili, saj sta vsak večer, predno sta šli spat, pridejali še en očenaš, da bi jima sv. Nikolaj kaj prinesel. In nista prosili zastonj; kaj takega še nista dobili nikoli, odkar jima prinaša sv. Nikolaj. Zjutraj pride zarano isti hlapec, ki je bil odnesel škorca, in položi na mizo velik zavoj rekoč: „To Vama pošiljajo naš gospod, ker so zvedeli od gospoda župnika, da so vajina mati zeló ubožni, vidve pa da se pridno učita, in ker sta tako lepo ravnali s škorcem, upajoč, da ostaneta še nadalje tako pridni, kakor do zdaj.“ Nato hlapec odide. Mati odpre zavoj, in glej, dve čisto novi obleki sta bili notri. Poleg tega še dva lepo vezana molitvenika.

„Glejta“, pravi osupnjena mati, „kaj vama pošiljajo gospod. Sedaj se morata še pridnejše učiti, in pa moliti morata vsak dan za svojega tako blagega dobrotnika.“

Oh, koliko veselje sta imeli sedaj Koruznikova Minka in Francka! Mati pa je obrisala na skrivnem solzo veselja, da ima tako pridni hčerki, pa tako usmiljene dobrotnike.

Jasni in temni dnevi.

(Povest v pismih. — Spisal Angelar Zdénčan.)

III.

V Menišiji, dné 28. sušca 1884.

Ljuba prijateljica Mimica!

Minuli so štirje meseci, odkar sem prejela Tvoj listek, a jaz Ti nisem mogla prej odgovoriti. Morda tudi od doma ničesar ne izveš, razen kar Ti je pravil tisti berač Jozel. Trdil je, da so Tvoj oče neki večer pred mesecem dni zaigrali hišo z vrtom vred, ki so jo imeli v najemu. Veš, potem so pa kar divjali in so hoteli vse pobiti. Tvoja mati so z „malimi“ k nam pribežali. Oh, kako so se nam smilili! Vso noč in še drugi dan niso smeli domov. Mislila sem na Te, kako si srečna, da Te ni doma. Še mi sosedje nimamo miru.

Eden se kar okrog vozi; pravijo mu Megla. Menda zato, ker se privleče kakor megla in vsacega ovije. Saj samo od igre živi. Veš, zadnjič so se pri nas menili, koliko so Vaš oče premogli, a kmalu bodo vse zapravili. Prevezli so gospodarstvo kot edini sin. Dobili so dve hiši, dve posestvi, poln hlev živine in precej denarja. Tudi Tvoja mati so prinesli lepo doto k hiši. Pa sosedje pravijo, da Tvoj oče, ko so bili po šolah, niso vedno tako zapravljali. Tisti njihovi tovariši in prijatelji so jih tako daleč privédli. Vedno jih še sedaj hujskajo na Tvojo mater. Ko bi sedaj prišli stari oče ali stara mati iz onega sveta pogledat, kaj bi pač rekli? Tako se pogovarjajo sosedje in naši domači.

Zatorej kar nič več ne misli na dom. Moli tudi Ti za svojega očeta, da jih Bog spreobrne. Nam je dolgčas po Tebi. Ali je tudi Tebi kaj po Svojih prijateljicah?

Piši kaj kmalu pozdravljajoči Te

Anici Turk.

IV.

Bistrica, dné 25. velikega travna 1884.

Preljuba moja mamica!

Zakaj mi pa nič ne pišete? Vedno povprašujem pismonošo Pelca, ali je kaj zame? Pa kar odkimava. Prosim Vas, pišite mi, kako je kaj doma. Zelo žalostne reči sem izvedela: povedal mi jih je neki berač. Zelo se mi smilite. Bog ve, zakaj so naš oče taki; sosed so pa tako dobri. Zmeraj se bojim, da Vam oče kaj žalega ne storé. Veste, ljuba mati, kadar pridejo oče morda vinjeni domov, se kar skrijte, da Vas ne najdejo.

Ali je bil Janezek o Velikinoči doma? Ali je kaj jokal, ko je odhajal? Ali je kaj zrastel? Ali se mu poda dijaška obleka? Ali govori že kaj po ljubljansko? Ali ni nič po meni povprašal, saj sem ga tako rada imela? Kaj pa Francika, Tonček in drugi, ali so že veliki? Prosim Vas, odgovorite mi na vsa vprašanja; jaz bi vse rada vedela.

Veste, jaz sem se že čisto privadila tukaj. Vse mi gre dobro od rok, in vsi me imajo radi. Posebno me ima rad mladi stric Anton. Mlajši Jakob se pa tako grdo drži kot nihče. Zajuterka mu ne sme nesti nikdo drug kakor teta, in gorje mu, če pride kdo v jedilno sobo, kadar zajuterkuje. Enkrat sem zašla notri po sladkorja, pa je precej venkaj zbežal in ni nič več jedel. Teta so me pa zmerjali, zakaj sem šla noter, pa so me sami poslali. Veste, pa tista natarica Uršika me ne more kar nič videti. Ne vem, zakaj. Znabiti Vi veste? Sedaj že na mizo nosim, pa se mi tako poda! Včeraj se mi je pa nesreča pripetila. Nekaj gospodov je prišlo k nam na črno kavo. Jaz sem jim morala streči. Ko sem vrata odprla, me prime kljuka za rokav, in vse mi pade iz rok in se pobije! Joj, kako so bili stric hudi! Rekli so, da moram plačati, pa saj veste, da nimam ničesar. Gospodom sem se smilila, in so zame plačali. Jaz pa sem morala strica klečé odpuščanja prositi.

Stric so zmeraj hudi, ker so bolni; imajo menda revmatizem v nogah. Jaz jih moram z nekim smrdljivim mazilom mazati. Tako drgnem, da me roke bolijo. Stric „gospod Janez“ so pa rekli, da jih ne smem mazati, da še jaz ne dobim revmatizma. Kadar strežem, mi obetajo, da mi bodo kupili novo obleko. Pa ni nič. Upam, da bo že nazadnje. Če bom kaj dobila, bom že Vam poslala, da boste kaj Janezku kupili.

Pa ne smete pisma očetu pokazati!

Prosi kmalu odgovora

Vas pozdravljajoča hči

Mimica.

V.

Bistrica, dné 24, malega srpana 1884.

Mila prijateljica Anica!

Minulo je že skoro gotovo leto, odkar si mi zadnjič pisala. Jaz bi Ti bila že prej pisala, pa mi ne pustijo teta. Danes Ti pišem brez tetine vednosti nekaj posebnega. Veš, tista natarica, o kateri sem že pred letom domov pisala, da me ne more videti, je zmiraj nagajala teti in odgovarjala. Zdaj so jo morali pa spoditi. In pomisli! Jaz sem postala prva! Kako je to prijetno!

K nam prihajajo različni gostje boljše vrste, pa tudi tujci. Priučila sem se tudi kočevskemu jeziku; pa kako bi se mi smejala, da me slišiš! Nobene besede prav ne izgovorim. Prijateljic imam sicer mnogo, a teta o tem nič ne vedó. Teta mi ne pusté z nobeno občevati. Včasih me pa vendar kam pošljejo po trgu, pa malo pokašljam, pa pride ta ali druga, da hitro ž njo malo pokramljam. Včasih pa stric za mano gledajo, s kom grem, in zažvižgajo. Doma me pa kregajo.

Včeraj se mi je pripetila velika nesreča. S posodo, veš, grem v klet po vino. Odprem pipo, pa je le počasi curljalo. Pri nas je bil ravno glavar, ki ima vsak mesec tu uradni dan. Raditega je bilo mnogo ljudi. Ker nisem imela časa čakati, da bi se náteklo, postavim pod pipo desetlitrsko steklenico

n odidem po opravkih. Medtem sem popolnoma pozabila na klet. A teta gredó v klet, in — o groza! — bila je polna vina; hlapci so ga s posodami ven nosili. Vsi so bili tako vinjeni, da so morali ležati. Jaz sem tretjaje čakala, kaj bo. A dobra teta niso povedali stricu, sicer bi me bili gotovo zapodili. Veš, vinska jagoda je bila prišla v pipo; zato se je zamašilo. Potem pa jo je iztisnilo in vino je zašumelo. Morda ga je polovica izteklo. Da le niso stric izvedeli!

Srčno pozdravljam vse prijateljice, naše in vaše domače

Tvoja

Mimica Dobravec.

VI.

V Menišiji, dné 18. grudna 1884.

Ljuba hčerka!

Odgovarjam na Tvoje pismo. Povem Ti, da se ne brigaj za zadeve, o katerih si zadnjič pisala. Ti le ubogaj, pridna bodi, rada moli in sv. zakramente prejemaj. Res je, da oče zapravlja, a ga tudi goljufajo. Sedaj smo morali prodati prešiče, voli in krave, da smo plačali v Št. Pavel tistemu Šobu 700 glđ. Naš oče je bil namreč za poroka tistemu Pavličku, ki je bil od Šoba konje kupil. Sedaj je Pavliček umrl in je le dolgove zapustil. Šoba je tožaril toliko časa, da smo morali plačati vso svoto. In nesrečen je tudi naš oče!

Ali se ne spominjaš, ko so odhajali iz našega kraja l. 1878 vojaki v Bosno z vozovi in konji? Tem so takrat vozili blago. Tudi naš oče se je napravil. Kupili smo dva para lepih konj, dva izvrstna vozova . . . Koliko je že vse to veljalo! Jaz niti ne smem misliti na to. Oče je odšel in z njim dva hlapca. Oče se je vrnil v štirinajstih dneh, drugi so tam ostali. Naši lepi vranci so vozili menda generala Filipovića. Par mesecev smo dobivali zasluženi denar od konj, potem pa nič več. Oče je pisaril tistemu Abendrothu, ali kako se je že reklo tistemu židu, pa vse zaman.

Oče je šel sam v Bosno. Ali kmalu bi bil ob glavo. Tisti hlapci so zapravili konje z vozovi vred, a očeta so hoteli umoriti. Da ni prišel nasproti neki očetov znanec in jih pomiril, izvestno bi ne bil ostal živ. Oče je prišel čisto prazen domov. Jaz in Janezek sva šla očetu do Trsta naproti. Tam bi mi bil neki žid kmalu Janezka odpeljal. Že ga je zvalil na ladijo, katera je precej potem odplula. Jaz sem jela vpiti in zahtevati otroka nazaj. Ker se je žid bal prisotnih, ga je vrnil.

Ne smeš vsega verjeti, če Ti kdo očeta toži. Le glej, da izpolnjuješ četrto božjo zapoved! Potem se Ti bo dobro godilo. Janezek pride o Božiču domov. Pisal je, naj mahu pripravimo za jaslice. Prosi teto, naj tudi Tebe za par dni pusti domov. Zdravi smo vsi.

Pozdravimo Tebe in vse domače.

Tvoja ljubeča Te

mati

Mladi risar.

Tako! Zdaj resno se pokaži
In misli, da si kameniten kip!
Ne smēji se, to mene draži,
Skaziti zna se slika zadnji hip.

Lepo imej zaprta usta,
Ne reži se mi vendar kar naprej;
Sicer naslikam te kot pusta,
Kot strah v koruzi boš na pločki tej.

Ne suči se mi kot vreteno;
Saj pravim, tebe slikati je križ!
Ko vtrobim ti naposled eno,
Vznevoljiti že z drugo me želiš.

Ne glej tako po strani k meni,
Kot tam ob božjem grobu stražniki,
Pa tisto punco malo sem okreni,
A ti v nobeno stran se ne geni!

Še hip — in slika je gotova. —
Poglej, zadeta tu si, kot živiš,
Le punčka gleda kakor sova —
Če s tabo ni — je pa s to punco križ.*

— ě.

Jakec kozla jahal.

Strgal se je vozal,
Prost utekel kozel.
Zdolaj ob potoci
Pase se na loci.
Sočna tam je trava
Kozlu paša zdrava.
Kozel brado ima,
Pa oblastno kima.
Ker mu paša tekne,
Zdaj in zdaj kaj blekne.
In roge nastavlja,
Kakor da zabavlja;
Mufna ga ujeda,
Kozel zlobno gleda.
Siť redilne trave
Išče si zabave.
Da pa z glavo kima,
Kozel povod ima:
Jakec, glej, ongavi
Stópa po dobravi.

Mar doma bi risal
In račune pisal;
Bil domá po šoli,
Ne pa ril okoli!
H kozlu gre brez straha —
Morda ga zajaha.
Res prav to namerja
Jakec ptič brez perja.
Kaj če kozel kima
In rogove ima —
Potepenče mlado
Zgrabi ga za brado.
Jakec z ного migne,
V hipu nanj se dvigne,
Tamkaj ob potoci
Jaha ga po loci.
A zabava krasna
Zdi se mu počasna.
Onostran potoka
Tam je lepša loka,

Tam se lepše jaha,
Jakec de brez straha.
Glej, že v misli prvi
S kozlom je na brvi,
A nasred brvice
Zabledi mu lice.
Roka mu upade,
Ne drži več brade.
Jakca v sedlu zgane,
Kvišku kozel plane,
Zgane, da omahne,
V vodi se oplahne.
Ježa je končana —
Jakec, miš oprana . . .
Leze iz potoka
In premilo joka,
Joka, premišljuje —
Čaka ga še huje:
Leskovače olje
To ne bo najbolje! —
Vneslav.

Listje in cvetje.

Iz zaklada naših pregovorov.

24. Svet stoji na prošnji.

Mislil sem, da vam je ta naš narodni pregovor bolj znan, in da boste lahko rešili preprosti — rebus v prvem letošnjem listu. A videti je, da še ni tako obče znan, ker se je oglasilo le malo rešilcev. Treba torej, da ga vam nekoliko pojasnim.

Pregovor: „Svet stoji na prošnji“, pomeni, da na svetu največ odločujejo prošnje. Tega se lahko prepričate, kamorkoli se ozrete.

Že malega otročiča učé modri stariši in vzgojitelji, da mora prositi, kadar hoče kaj prejeti. Stariši imajo sicer dolžnost skrbeti za otroka, a prošnja naj ga spominja, kako je sam nezmožen in kako hvaležen mora biti svojim skrbnim vzgojiteljem. In predno otrok

odrašte, je še sto in sto priložnosti, ko ni opravičen zahtevati ali zapovedovati, marveč le ponižno prositi.

Ko je pridni dijak dovršil svoje študije, ima sicer nekako pravico do raznih služb, pa zopet mora — prositi zanje. Pa tudi v svoji visoki službi in časti ima nad seboj še višje, do katerih se mu je treba zopet večkrat obračati — s ponižnimi prošnjami. Saj zato je menda višja gospoda dobila naslov: „milostni gospod“, „milostna gospa“, ker deli milosti, dobrote.

Kolikrat pa se primeri v življenju, da še ena sama prošnja ni zadostna, marveč prosilec se obrača še do drugih vplivnih oseb, da naj posredujejo in prosijo zanj. Tako zvana „protekcija“ je navadno spletena iz samih prošenj.

In če se kakemu nesrečniku posušijo vsi viri in studenci blagostanja, ostane mu vendar še ena opora — prosjaški stan! Osrči se, vrže beraško malho čez ramo, vzame beraško palico v roko in gre od hiše do hiše beračit — prosit.

Posebno gredó prošnje prav od srca onemu, kateri je kaj zagrešil in se boji kazni.

Glejte, brez števila prošenj je treba že med ljudmi, ker smo tako zelo odvisni drug od drugega. Še bolj je razvidna opravičenost našega pregovora, ako se oziram na pomoč božjo, o kateri pravi Jezus sam: „Prositi in boste prejeli.“ Že uspeh naših zemeljskih opravil je odvisen od božjega blagoslova, ki si ga je treba izprositi; posebno pa se ne dá delo dušnega posvečenja izvršiti brez milosti božje, katero Bog rad deli onim, ki ga prosijo. Prošnja je zagotovila obstanek naše sv. cerkve, saj je Jezus sam rekel sv. Petru: „Jaz sem prosil zate, da ne jenja tvoja vera.“

Prošnja je slednjič tudi ona trdna vez, ki veže nas zemljane z brati in sestrami v večnosti, kateri so v vicah ali nebesih.

Zdaj se pač smem zanesti, da boste bolj uvaževali pregovor: „Svet stoji na prošnji.“

Rešitev rebusa v štev. 1:

Svet stoji na prošnji.

Prav so rešili: Jezovšek Mila na Vranskem; Kilar Rihard, učencec IV. razreda na c. kr. vadišnici v Ljubljani; Penko Mat. v Parji (Notr.); Debenjak Marica, učenka v Materiji; Kramar Fr., učencec III. razr. na Igu; Roš Vekoslav, Ravbekar T., Pavlič Adela, Jelenc Mária, Travnar E., učenke meščanske šole. Anžlovar M., Dietrich M., Jalen I., Pezdik M., Silbar J., učenke notranje ljudske šole pri čt. uršulinah v Skofji Loki.

Nove knjige in listi.

Jakob Dimnik: Avstrijski junaki. Po raznih virih priredil Jakob Dimnik, učitelj v Ljubljani. S 17 podobami. V Ljubljani 1902. Ig. pl. Kleinmayr. Cena: lično v platnu 1-80 K, po pošti 20 h več. — Take vrste knjige nas vselej razveselijo, ker nam ni toliko do tega, da se mladina kratkočasi ob berilu, marveč da se uči in blaži. Le-to knjigo pa še posebej priporočamo iz dvojnega vzroka: Lepi vzgledi katerihkoli izvrstnih ljudi nas zanimajo in vzpodbujajo k dobremu; a ta namen še mnogo bolj dosežajo vzgledi vrlih mož iz domače zgodovine. Pri nekaterih junakih bi si bili želeli še več živo opisanih podatkov, kakoršni mladino zanimajo in blažijo.

P. Angelik Hribar: Mladinski glasi. I. *Mladinske pesmi Jos. Stritarja* (s slikami), 24 h. — II. *Pesmi svetne in cerkvene* 40 h. — Te dve knjižici zato na novo imenujemo in priporočamo, ker jih je učno ministerstvo z odlokom z dné 2. jan. 1902, št. 32.790 ex 1901 potrdilo za vse ljudske šole s slovenskim

učnim jezikom. Kakor nas veseli to višje priznanje, tako želimo, da bi dajali učitelji in vzgojitelji naši mladini v obilni meri priliko, da bi vse povsod veselo odmevali ti „mladinski glasi“ našega vrliga gospoda skladatelja.

Listnica uredništva.

M. Selec: Polagoma porabimo. Pripoved prikupna. Še zanimiveje bodo pravljice, če se karmoč ognete stari šabloni in poiščete novih nagibov in zamotanj. Tako pa pogrešamo izvirnosti. — **F. T-dn:** Živo vam priporočamo: pišite v kratkih stavkih. Na korist ho v am, ker bo jezik boljši, in čitateljem; ker bo vaše pripovedovanje živahnejše. Morda se motimo, če trdimo, da je nekaj črtic le pomlajenje že pozabljenih spisov. Trditev „spisal“ naj bo zanesljiva priča izvirnosti. — **Milena:** Vemo, da ste z nami iste misli: za mladino je dobro le najboljše. Žal, da po tem vzorcu niso prikrojene poslane pesmice. Ali se Vam ne zdi, da se v naših mladinskih listih priobčuje pesmic čez potrebo preveč? Ali koliko jih je, ki res ogrejejo otroško srce? — **Milka Pos.:** Saj se še gladko beró Vaše pesmice. A nekam preveč plitve se nam zdé semtertija. Trenutne igračke. Le dalje, pa globokeje zastavite v brazdo! — **Ljudmila:** Sodnji dan Vas bo glasno tožil slovenski naglas, če ga bote v rimah še nadalje takó neusmiljeno mučili. Smilujte se ga pa prilično preberite, kaj pravi „Dom in Svet“ v letniku 1895, str. 162 druga kolona. Sicer se pa vidi, da napredujete. Le naprej!

„Vrtec“ izhaja 1. dné vsacega meseca in stoji s prilogo vred za vse leto 5 K 20 h, za pol leta 2 K 60 h — Uredništvo in upravnništvo sv. Petra cesta št. 76, v Ljubljani.